

Сезонът на картелите

За броени дни Комисията за защита на конкуренцията намери куп картели

Теодора ВАСИЛЕВА

Ако Комисията за защита на конкуренцията (КЗК) беше тенисист, в момента тя щеше да бъде носител на "Голям шлем" - само за две седмици успя да разбие цели четири картела на българска земя. Рекордът на антимонополния регулатор идва, след като миналата есен ведомството започна да разследва секторите, в които цените скачаха най-бързо - млякото, хляба и пилешкото месо и яйцата. Макар и инициирани малко по-късно, през последните няколко дни завършиха и проверките на застрахователите и строителните инженери за фиксиране на цените. Преди няколко месеца и производителите на олио също бяха глобени за съгласувани действия на пазара.

Невижданата до този момент активност на комисията в борбата с картелите има поне няколко обяснения. Първо, през лятото и есента на миналата година цените скачаха рязко, затова управляващи и регулатори решиха да проверят дали не става дума за спекула. "Имаше много изявления по медиите на представители на тези сектори за вдигане на цените, затова се самосезирахме", обяснява Румяна Карлова, член на КЗК. Второ, тогава антимонополната комисия вече имаше техническа възможност да прави претърсвания на офиси и да изнемва електронни документи от фирмите чрез т.нар. форенсик лаборатория (forensic - в превод от англ. използване на научни и технически подходи за събиране на доказателства и разкриване на престъпления). Проучването и произнасянето по подобни казуси отнема обикновено между шест месеца и година, затова и решенията идват точно в този момент.

Може да бъде търсено и друго, по-тривиално обяснение - съвсем скоро, на 3 октомври, мандатът на комисията изтича. Парламентът скоро ще трябва да излъчи седем нови членове на КЗК, затова малко активен PR преди номинациите може да увеличи шанса за преизбиране на някои от сегашните представители. "Решенията на КЗК от последните седмици са смислени. Прави впечатление обаче, че комисията беше активна в началото на мандата си, когато показва мускули и глоби за нелоялна конкуренция големи играчи от типа на "Кока-кола", БТК, "Нестле", "Загорка" и т.н. След като регулаторът показва, че компаниите трябва да се съобразяват с него, няколко години влезе в пасивен период. Сега, точно преди изтичането на мандата, КЗК влезе в PR кампания, вероятно с цел членовете ѝ да бъдат преизбрани", коментира столичен адвокат.

Има ли картели?

По цял свят откриването и доказването на картели е една от най-трудните задачи, пред които са изправени органите за защита на конкуренцията. Такъв е случаят и при българската КЗК. Затова и решенията в тази посока са едва 13 в цялата история на регулатора. Интересното е, че пет от тях са концентрирани в последните две седмици.

За сметка на това голяма част от старите решения вече са отменени от съда (виж таблицата). Най-често магистратите са отхвърляли глобите на комисията заради липса

на достатъчно писмени доказателства. Последната санкция, потвърдена и от съда, е за картел на ямболските хлебари, където са открити протоколи и разговори на браншовия съюз за съгласуване на цените. Подобна е и доказателствената част, използвана в новите решения на комисията срещу производителите на хляб, мляко, яйца и пилешко месо. Там браншовите организации се събират многократно и дискутират как да определят минимални цени и да се борят с "нелоялните" конкуренти и вносители. Протоколите от срещите, цитирани в решенията на КЗК, изобилстват от пазарни бисери:

- "Да подготвим писма до всички общини с обяснение какво губи общината, като допуска в рамките ѝ да се продава хляб отвън. В Бургас кметът не позволи чрез Общинска полиция камионите с чужд хляб да влизат в града."

- "Да се направи опит да се насрочи една среща с големите производители и да се опита да се споразумеем с тях за цената на хляба."

- "Трябва за около 3-4 месеца да направим кампания за популяризиране на цените на млечните продукти и здравния ефект от тях."

- "Добре е да уточним някаква приемлива за всички цена на яйцата и да се осигури контрол за нейното спазване."

- "Трябва да се изготви стратегия за изкупните цени на млякото и за продажните цени."

Всички глобени сдружения и компании мигновено обявиха, че ще обжалват санкциите пред Върховния административен съд. Представителите им публично заявиха, че акцията на комисията е популизъм и цените са вдигани на чисто пазарни причини.

КЗК пък смята, че новите ѝ решения са сериозно мотивирани. "Очакваме съдът да ги потвърди, защото във вече доказаният картел на хлебарите в Ямболско имахме само един протокол, а сега имаме множество", казва Румяна Карлова.

При застрахователите и инженерите проектантите ситуацията е малко по-различна. Там КЗК се позовава на преки доказателства документи, които съдът трябва да прецени дали са форма на картел. В първия случай почти всички дружества, които предлагат полицата "Гражданска отговорност", са подписали меморандум за въвеждане на единна минимална премия по "Гражданска отговорност" и на максимален размер на комисионните възнаграждения на застрахователните посредници. При строителните проектантите пък е изготвена методика за цените на услугите им. Тук освен санкция за браншовата им камера КЗК решава, че трябва да се отмени и законов текст, който изисква въвеждането на въпросната методика. "Глобата е абсурдна, защото ние просто сме изпълнили закона", смята инженер-проектант.

Солено бъдеще

Най-рано след около година ще стане ясно дали съдът ще потвърди новата порция "разкрити" картели. Докато чакат решенията на магистратите обаче, доста компании и браншови организации вероятно ще са много по-предпазливи, когато оставят писмени доказателства как са дискутирали цените помежду си или пък когато дават изявления пред медиите.

Освен това в близкото бъдеще картелирането ще стане още по-рисково занимание за компаниите. В момента санкциите за нарушаване на правилата на конкуренцията започват от 5 хил. лв. и стигат до 300 хиляди. В проекта за нов Закон за защита на конкуренцията обаче глобите са завишени до 10% от годишния оборот на компаниите нарушители. Това означава, че и в България вече ще са възможни солените наказания с шест нули и нагоре. Проектът за нов закон беше приет тази седмица от правителството и се очаква до месеци да бъде гласуван от депутатите.

Заплахата от големи санкции може да роди и първия български "предател". През последните години в Европейския съюз голямата част от разкритите картели идват по линия на участник в ценовата договорка, който се опитва да се отърве от глоба, като дава информация и доказателства на антимонополните комисии. По същото време обаче не трябва да се забравя, че в България борбата срещу картелите се води предимно след обществени и политически обвинения за спекула...

× РЕШЕНИЯТА НА КЗК		
Наказани	Санкция	Съдът
Производители и търговци на захар	1.05 млн. лв.	Отменя
Софийски маршрутни таксита	92 хил. лв.	Отменя
Циментови производители	225 хил. лв.	Потвърждава
За яхтеното пристанище в Златни пясъци	20 хил. лв.	Потвърждава
Дистрибутори на алкохол	600 хил. лв.	Потвърждава
Застрахователи по „Зелена карта“	330 хил. лв.	Отменя
Производители на хляб в Ямбол	155 хил. лв.	Потвърждава
Производители на олио	1.9 млн. лв.	Няма решение
Хлебари и сладкари	25 хил. лв.	-
Производители на пилета и яйца	293 хил. лв.	-
Застрахователи по „Гражд. отговорност“	2.47 млн. лв.	-
Производители на млечни продукти	25 хил. лв.	-
Инженер-проектанти	30 хил. лв.	-